

UTKAST

Vägledande principer för öppna data

Nationellt ramverk för öppna data

Innehållsförteckning

1. Nationellt ramverk för öppna data	4
1.1. Vägledade principer för öppna data	4
1.2. Vem vänder sig de vägledande principerna till	4
1.3. Dokumentets struktur	4
1.4. Vilka delar av arbetet med öppna data tas upp i dokumentet	5
2. Öppna data och de vägledande principerna	6
2.1. Öppna data eller information för vidareutnyttjande	6
2.2. Nyttan med öppna data	6
2.3. Syftet med de vägledande principerna	6
3. Termer och begrepp	8
3.1. Begreppslista	8
4. Arbetet med öppna data	9
4.1. Grundförutsättningar för arbetet med öppna data	9
4.2. Viktigt att göra egna ställningstaganden	9
4.3. Vikten av samverkan	9
4.4. Prioritering av insatser	9
4.5. Utgångspunkter	9
5. De vägledande principerna	11
5.1. Informationshantering	11
5.2. Interna processer och system	12
5.3. Avgifter och övriga villkor	12
5.4. Publicering och semantik	13
6. Checklistor	15
6.1. Snabbstart av arbetet med öppna data	15
6.2. Fördjupa arbetet med öppna data	15
6.3. Checklista för arbetet med att publicera datamängder	15
Bilaga 1: Informationssäkerhet och öppna data	16
Bilaga 2: Beskrivning av datamängder	18
Bilaga: 3 Femstjärnmodellen	19

1. Nationellt ramverk för öppna data

De vägledande principerna för öppna data är utarbetade av Kommunförbundet Stockholms län och bearbetade av Sveriges Kommuner och landsting med stöd av finansiering från Vinnova. De är en del i ett nationellt ramverk för öppna data som innehåller vägledande principer, råd, mallar och verktyg som är framtagna för att erbjuda ett stöd till kommuner och landsting i deras arbete med öppna data. Övriga delar av det nationella ramverket finns publicerade på <http://www.skl.se/oppnadata>.

De vägledande principerna för öppna data är licensierad under en Creative Commons Erkännandelicens (CC-BY). Det innebär att materialet är fritt att använda, sprida, göra om, modifiera och bygga vidare på, även i kommersiella sammanhang så länge som uppgifter om källa och upphovsman anges enligt följande: Vägledande principer för öppna data utarbetad av Kommunförbundet Stockholms län och Sveriges kommuner och landsting med stöd av Vinnova.

1.1. Vägledande principer för öppna data

De vägledande principerna syftar till att underlätta både för dem som tillhandahåller information och dem som utnyttjar den genom att skapa enhetliga arbetssätt. De syftar även till att underlätta regional och nationell samverkan.

De vägledande principerna omfattar områdena informationshantering, interna processer och system, avgifter och övriga villkor samt publicering och semantik. Checklistorna erbjuder ett stöd för att komma igång med arbetet kring öppna data och vid publiceringen av enskilda dataset.

1.2. Vem vänder sig de vägledande principerna till

Dessa vägledande principer omfattar områden som berör både tekniker, administratörer informationsägare och informatörer i kommunen eller landstinget. De är skrivna för att kunna utgöra ett stöd i planering och genomförande av ett arbete med öppna data och komplettera den vägledning som E-delegationen har tagit fram gällande vidareutnyttjande av offentlig information. E-delegationens vägledning innehåller en introduktion till det rättsliga regelverket på området samt vissa rekommendationer kring elektroniskt tillgängliggörande av information för vidareutnyttjande.¹

1.3. Dokumentets struktur

Inledningsvis beskrivs nyttan med öppna data samt syftet med de vägledande principerna. Därefter följer en beskrivning av vissa termer och begrepp som används i dokumentet och andra delar av det nationella ramverket för öppna data.

Efter de inledande avsnitten finns en redogörelse för viktiga grundförutsättningar för arbetet med öppna data samt de utgångspunkter som de vägledande principerna utgår ifrån. Därefter beskrivs de vägledande principerna för öppna data. Principerna följs av tre stycken checklistor: en för snabbstart av arbetet med öppna data, en för fördjupning av arbetet med öppna data samt en checklistor för att använda vid publiceringen av datamängder.

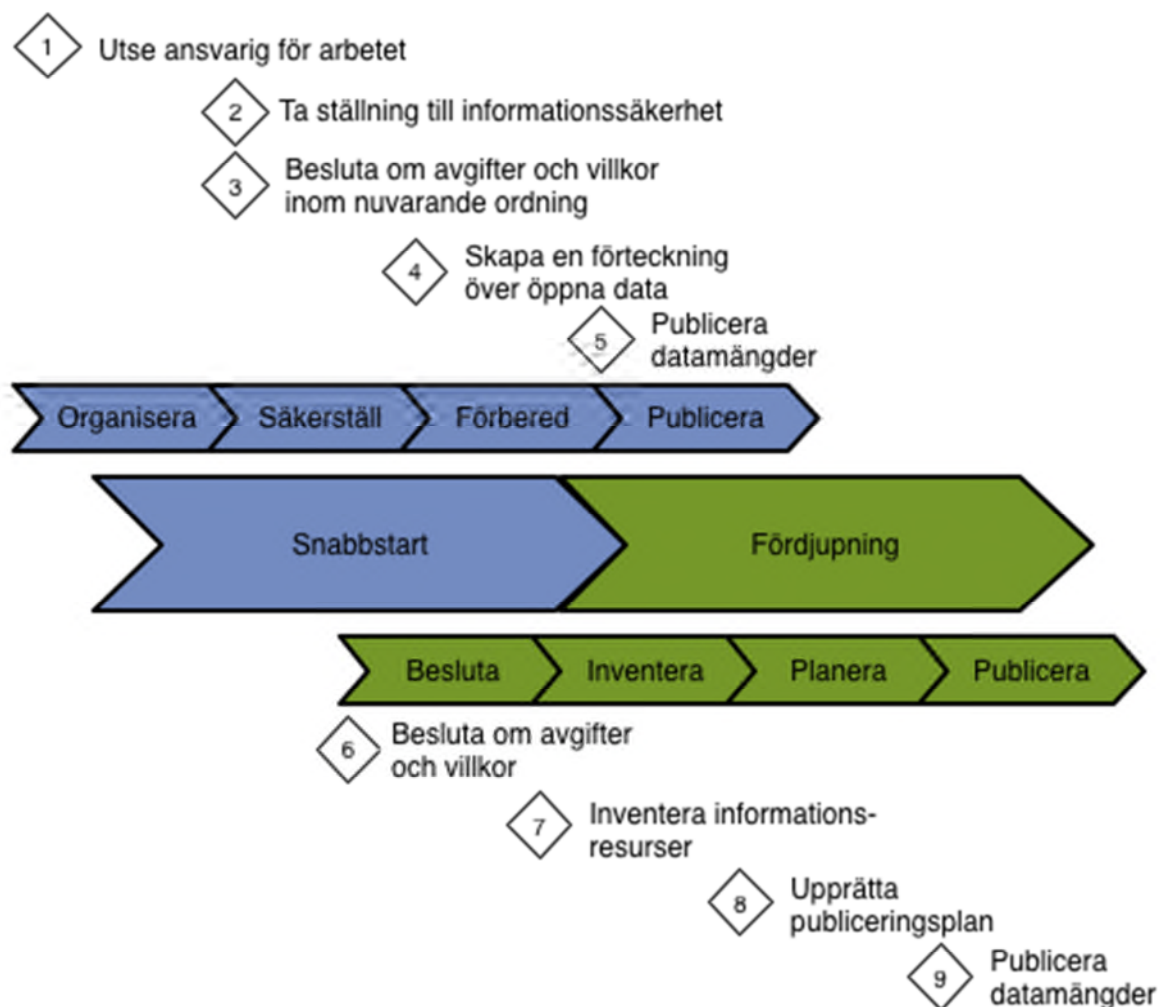
Till de vägledande principerna finns tre bilagor. 1) Informationssäkerhet och öppna data, 2) Beskrivning av datamängder, 3) Femstjärnemodellen.

¹ <http://www.edelegationen.se/Stod-och-verktyg/Oppna-data-psi> (läst 17 nov 2013)

1.4. Vilka delar av arbetet med öppna data tas upp i dokumentet

De vägledande principerna för öppna data är uppbyggda dels kring att vissa delar har en högre prioritet än andra dels utifrån att det ska gå snabbt komma igång med arbetet för att sedan fördjupa det.

De vägledande principerna för öppna data berör på något sätt alla de olika delarna av arbetet med öppna data. Nedan beskrivs arbetet i en grafisk modell där de olika stegen i checklisten för snabbstart av arbetet med öppna data samt checklisten för att fördjupa arbetet med öppna data finns markerade.

2. Öppna data och de vägledande principerna

2.1. Öppna data eller information för vidareutnyttjande

Öppna data avser information som tillhandahålls utan avgift eller begränsande villkor. Ju lägre tröskeln är för en vidareutnyttjare att ta del av och utveckla tjänster med hjälp av offentlig information desto mer kommer de data som finns i offentlig sektor att komma till användning. Avgifter och begränsande villkor utgör alltså en tröskel som minskar nyttan av tillgängliggörandet av kommunala och andra offentliga data.

Även om de vägledande principerna tar sikte på öppna data är de tillämpliga även på andra kommunala data som tillgängliggörs för vidareutnyttjande och de innehåller även viss vägledning för hur avgifter kan tas ut samt vilka licenser som en kommun eller ett landsting kan välja för att ta tillvara den upphovsrätt som kommunen/landstinget i vissa fall kan ha.

2.2. Nyttan med öppna data

Det finns flera nyttor med öppna data:

Skapa insyn och delaktighet: Genom att förenkla för medborgare och företag att ta del av och vidareanvända information från den offentliga förvaltningen förbättras möjligheterna till "ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning"². Det blir enklare för enskilda att söka efter specifik information och analysera den utefter sina egna förutsättningar exempelvis i en valsituation.

Driva kvalitetsarbete: Arbetet med öppna data för även med sig positiva effekter för den offentliga förvaltningens interna arbete då det tjänar som en katalysator för ordning och reda samt bidrar till att tillgängliggöra data som kan tjäna som verksamhetsstöd och underlag för analys av den egna verksamheten.

Förbättra förutsättningarna för tillväxt: Lagen (2010:556) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen, den så kallade PSI-lagen, syftar till att främja utvecklingen av en informationsmarknad. Det har gjorts flera försök att beräkna värdet på marknaden för informationstjänster som bygger på återutnyttjande av offentliga data och e-tjänster. En studie som genomförts på uppdrag av EU-kommissionen visar på stor nytta av fritt tillgänglig offentlig data³.

Omräknat till svenska förhållanden⁴ visar studien att den direkta tillväxtpotentialen i en ökad vidareanvändning av offentlig data i Sverige är runt 10 miljarder kronor. Givet den svenska skattekvoten skulle detta innebära ökade intäkter för det offentliga med drygt 4,5 miljarder kronor. Siffrorna är dock osäkra och det går inte att utifrån befintligt underlag säga vilka exakta samhällsekonomiska vinster som uppstår i enskilda kommuner eller landsting genom deras arbete med öppna data.

2.3. Syftet med de vägledande principerna

Det är viktigt att alla kan ta del av offentlig information. En ökad tillgänglighet till och användning av den information som finns inom kommuner och landsting främjar delaktighet, demokrati och tillväxt i

² Tryckfrihetsförordningen (1949:105) 2 kap 1§

³ Graham Vickery: Review of recent studies on psi re-use and related market developments (2011)

⁴ Beräknat efter samma metod som användes av ITPS i rapporten PSI-direktivet – politik och potential (Dnr 1-012-2007/0311) för att omvandla resultatet av en tidigare EU-studie, den så kallade MEPSIR-studien, till svenska förhållanden (s. 12)

regionen. Syftet med de vägledande principerna är att underlätta både för dem som tillhandahåller information och dem som utnyttjar den genom att skapa enhetliga arbetssätt.

De vägledande principerna syftar även till att underlätta regional och nationell samverkan. Samverkan kring arbetet med öppna data är viktigt för att öka värdet i den tillgängliggjorda informationen och nyttan med arbetet både för de kommunala och regionala verksamheterna och dem som avser att utveckla produkter och tjänster med hjälp av kommunernas/landstingens data.

Att publicera enstaka eller ett fåtal dataset vid ett tillfälle innebär inte något omfattande arbete, därför kan alla ganska snabbt komma igång med att arbeta med öppna data. För att kunna arbeta systematiskt med att löpande tillgängliggöra sin information som öppna data krävs dock ett mer genomtänkt arbetssätt som ställer krav på både strategi, organisation, ekonomi och teknik.

De vägledande principerna och checklistorna för öppna data har utformats för att hjälpa kommuner och landsting i de val som måste göras i samband med ett kontinuerligt arbete med öppna data.

Eftersom det sker en snabb utveckling inom området är de vägledande principerna och checklistorna utarbetade för att gälla under 2013 och 2014 för att därefter uppdateras och anpassas till utvecklingen i omvärlden.

3. Termer och begrepp

3.1. Begreppslista

API, Application Programming Interface, en uppsättning regler som beskriver hur en programvara kan kommunicera med en annan programvara. Ett API kan exempelvis användas för att hämta data från kommunen/landstinget till en tjänst som utvecklats av ett privat företag eller för att skicka in information i kommunens/landstingets verksamhetssystem.

Data uppgifter som finns elektroniskt lagrade.

Datamängd en avgränsad, ofta strukturerad, samling data.

Europeiska kommissionens ISA-program ett program som utvecklar stöd och metoder för att öka olika offentliga aktörers förmåga att samverka med varandra inom den Europeiska unionen.⁵

Informationsklassning arbetet med att beskriva hur kommunens/landstingets information får hanteras, lagras och spridas vidare.

Maskinläsbara data information i ett format strukturerat så att programvara enkelt kan identifiera, extrahera och behandla dess individuella beståndsdelar, t ex en CSV-fil med tydlig indelning av data i kolumner.

Metadata data som beskriver informationen och strukturen som finns i en visst datamängd.

Potentiella handlingar handlingar som kommunen/landstinget med hjälp av tillgängliga tekniska hjälpmedel kan framställa ur data som finns i kommunens/landstingets olika it-system⁶.

PSI-lagen Lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen reglerar vilka priser och övriga villkor som kommuner, landsting och myndigheter får tillämpa för dem som vill vidareutnyttja deras data.

Rådata ursprunglig data som inte har bearbetats på något sätt.

Semantisk data data som bearbetats och försetts med metadata på ett sådant sätt att den kan tolkas och förstås av maskiner.

URI, Uniform Resource Identifier en textsträng som används för att identifiera en resurs för att göra det möjligt att referera till den över ett nätverk. En adress till en hemsida (URL, Uniform Resource Locator) är en särskild form av URI som förutom att den identifierar resursen också talar om hur den nås.

Vidareutnyttjande användning av allmänna handlingar för andra ändamål än de ursprungligen avsågs för.

Öppna data data som är kostnadsfri och som får återanvändas av vem som helst utan andra begränsningar än att möjligen ange källa⁷.

Öppna maskinläsbara format Maskinläsbara datafiler som har sparats i ett icke-proprietärt format, det vill säga i ett filformat som inte omges av begränsande patent, avgifter eller andra restriktioner.

⁵ <http://ec.europa.eu/isa/>

⁶ Offentlighetsprincipen och den nya tekniken (SOU 2001: 3) sid 122 ff

⁷ <http://opendefinition.org>

4. Arbetet med öppna data

4.1. Grundförutsättningar för arbetet med öppna data

Det finns två huvudsakliga grundförutsättningar för ett uthålligt, effektivt och framgångsrikt arbete med att tillgängliggöra sin information som öppna data. Den första är att det finns ett politiskt stöd för arbetet. Den andra att det är ordning och reda i beskrivningar över informationsresurser och system.

Vad gäller ordning och reda beskrivs arbetet med detta i de vägledande principerna. Vad gäller det politiska stödet varierar det mellan olika kommuner och landsting var och hur beslut fattas samt ifall ett sådant beslut behöver formaliseras. En rekommendation är dock att kommunen/landstinget gör någon form av övergripande ställningstagande för arbetet med öppna data.

4.2. Viktigt att göra egna ställningstaganden

Kommunen/landstinget behöver själva ta ställning till i vilken omfattning de ska arbeta med öppna data. Ett behörigt organ behöver också fatta beslut om avgifter och övriga villkor för vidareutnyttjande av kommunens eller landstingets information.

För att skapa goda förutsättningar för arbetet bör det tas ett övergripande politiskt principbeslut om arbetet med öppna data. Detta beslut bör visa på inriktningen och målen för arbetet. Eftersom det pågår en snabb utveckling inom området bör dock beslutet inte ta ställning till sådant som arbetsformer, teknikval och liknande.

4.3. Vikten av samverkan

Intresset för enskilda kommuners och landstings datamängder kan vara begränsat då kostnaden för att bygga en applikation avsedd för endast en kommun eller ett landsting kan vara hög i förhållandet till den nytta som en vidareutnyttjare kan få ut. Därför är det viktigt att samverka regionalt kring prioriterade datamängder som kan tillgängliggöras på ett likvärdigt sätt i hela regionen och på så sätt skapa en större nytta för så väl kommunerna/landstingen som för enskilda vidareutnyttjare.

Vid regional samverkan kring prioriterade datamängder bör arbetet utgå dels från efterfrågade datamängder, dels från den bedömda nyttan av tillgängliggörande, och dels från den bedömda svårigheten i att tillgängliggöra vissa data. Vid bedömning av nytta tas hänsyn till värdet av ökad insyn i beslutsfattande och verksamhet, den nytta som kan uppstå i näringslivet samt den nytta som kan uppstå för kommunen eller landstinget vid ett ökat användande av vissa data.

4.4. Prioritering av insatser

Kommunernas eller landstingens förutsättningar för att arbeta med öppna data ser olika ut, därför är de vägledande principerna markerade med olika prioriteringsordning. Det innebär att en kommun eller ett landsting kan börja med de vägledande principer som har prioritet ett och implementera övriga vägledande principer i den takt som är möjlig utifrån de egna förutsättningarna. En kommun eller ett landsting behöver alltså inte följa varje vägledande princip utan kan välja lösningar som kommunen/landstinget bedömer vara bättre anpassade till dess behov och omständigheter.

4.5. Utgångspunkter

Följande utgångspunkter utgör en bra grund för att uppfylla de nyttor som beskrivs ovan. Vid varje utgångspunkt anges vilka av de vägledande principerna (VP) som understödjer just den utgångspunkten.

Lätt att hitta kommunens/landstingets öppna data

För att det ska vara enkelt att hitta de data som kommunen eller landstinget tillhandahåller för vidareutnyttjande bör dessa finnas samlade i en förteckning på kommunens/landstingets webbplats.

Understöds av:

- VP.1. Att arkivbeskrivning, dokumenthanteringsplaner samt beskrivningar över hur verksamheter organiserar sina allmänna handlingar finns publicerade (Prioritet två).
- VP.7. Att publicera en förteckning över kommunens/landstingets öppna data på webbplatsen (Prioritet ett).

Lätt att förstå hur kommunens/landstingets data kan användas

Även om data är publicerade på kommunens eller landstingets webbplats kan det vara svårt att förstå om och hur man får använda informationen. Därför behöver villkor och semantik för informationen beskrivas. I de fall användare har frågor om informationen ska det vara lätt att få kontakt med rätt person.

Understöds av:

- VP. 3. Att det finns en utsedd person som är ansvarig för arbetet med öppna data (Prioritet ett).
- VP. 4. Att ta ställning till hur arbetet med öppna data förhåller sig till kommunens/landstingets arbete med informationssäkerhet (Prioritet 1).
- VP. 6. Att information om avgifter och övriga villkor för öppna data finns publicerat på hemsidan (Prioritet ett).
- VP. 8. Att betygsätta publicerad data i enlighet med femstjärnmodellen (Prioritet ett).
- VP. 10. Att sträva efter att beskriva semantiken för informationen (Prioritet två).

Lätt att använda kommunens/landstingets öppna data

Genom att i nuvarande och vid anskaffning av nya system undersöka deras möjlighet att automatiskt exportera data minimeras kostnaderna för att tillhandahålla information. När kommunen eller landstinget deltar i gemensamma projekt ökar möjligheten att lösningar använder data från flera kommuner eller landsting.

- VP. 2. Att en aktuell beskrivning av möjligheterna att exportera och utbyta information ur sina verksamhets- och stödsystem finns (Prioritet två).
- VP. 5. Att vid anskaffning av nya it-baserade verksamhets- och stödsystem överväga behovet av funktionalitet för att exportera data i öppna maskinläsbara format automatiskt (Prioritet två).
- VP. 6. Att information om avgifter och övriga villkor för öppna data finns publicerat på hemsidan (Prioritet ett).
- VP. 9. Att data publiceras med beständiga länkar (Prioritet två).

5. De vägledande principerna

5.1. Informationshantering

1) Att arkivbeskrivning, dokumenthanteringsplaner samt beskrivningar över hur verksamheter organiserar sina allmänna handlingar finns publicerade

Prioritet: Två

Varför: Genom att publicera arkivbeskrivning, dokumenthanteringsplaner och beskrivningar över hur verksamheter organiserar sina allmänna handlingar på hemsidan blir de lättillgängliga för allmänheten som på så sätt ges en överblick av vilka data som finns hos kommunen/landstinget och vart de kan vända sig ifall de vill veta mer. Beskrivningarna har en dubbel nytta. Förutom att de är bra källor för att beskriva vilken information som ännu kanske inte är tillgänglig som öppna data och bidrar till att skapa en förståelse för vilka förväntningar som kan ställas på olika informationskällor, utgör de också ett bra underlag i arbetet med att avgöra vilka datakällor som ska prioriteras i verksamhetens arbete med öppna data.

En förutsättning för att en organisation på ett enkelt sätt ska kunna arbeta systematiskt med tillgängliggörande av information är att den har ordning och reda på vilken information som hanteras inom organisationen. Beskrivningarna är en bra utgångspunkt för att skapa en sådan ordning.

Gör så här: Enligt arkivlagen har kommunen/landstinget en skyldighet att ha en arkivbeskrivning. Kommunen/landstinget måste även ha tagit beslut om gallring av allmänna handlingar, dessa beslut brukar finnas samlade i en dokumenthanteringsplan, hanteringsanvisningar eller liknande.

I Offentlighets- och sekretesslagens (2009:400) 4 kap 2§ finns en lista över vilka uppgifter som ska ingå i beskrivningen av hur verksamheten organiserar sina allmänna handlingar.

Beskrivningarna kan tillgängliggöras antingen direkt på kommunens eller landstingets hemsida eller genom att länka till dokumenten i kommunens/landstingets webbdarium.

2) Att en aktuell beskrivning av möjligheterna att exportera och utbyta information ur sina verksamhets- och stödsystem finns

Prioritet: Två

Varför: För att arbetet med öppna data inte ska bli onödigt betungande är det viktigt att så mycket som möjligt av processen för att tillgängliggöra data går att automatisera. Att ha kunskap om de egna verksamhets- och stödsystemens möjligheter att exportera och utbyta information är viktigt för att göra prioriteringar mellan olika datakällor och bedöma kostnader, analysera vilken information som är lättåtkomlig samt vilken information som kommer att kräva större insatser för tillgängliggörande. I kommunens/landstingets verksamhet kan det finnas en omfattande flora av verksamhets- och stödsystem varför det initiala arbetet att upprätta beskrivningen eller komplettera befintliga systembeskrivningar kan vara omfattande. Beskrivningen är tänkt som en del av kommunens/landstingets interna systemdokumentation. Det är inte nödvändigt att ha en heltäckande dokumentation på plats för att publicera sina första datamängder men dokumentationen är ett viktigt verktyg för ett uthålligt och systematiskt arbete med öppna data.

Gör så här: För att få fram beskrivningen krävs det att kommunen eller landstinget gör en inventering av sina verksamhets- och stödsystem. I beskrivningen över möjligheten att exportera och utbyta information beskrivs om kommunen/landstinget har:

- tillgång till sina egen rådata,
- kostnaden för att exportera och utbyta information,
- möjligheten att automatisera hanteringen och
- möjligheten att skapa data i öppna maskinläsbara format.

5.2. Interna processer och system

3) Att det finns en utsedd person som är ansvarig för arbetet med öppna data.

Prioritet: Ett

Varför: Även om data har förtecknats och publicerats på kommunens/landstingets webbplats kan det finnas frågor både internt och externt om enskilda datamängder, pågående arbete eller förfrågningar om samverkansprojekt. Genom att publicera kontaktuppgifterna blir det lättare att snabbt komma i kontakt med rätt person.

Gör så här: Utse en person som har huvudansvaret för att leda och samordna arbetet med öppna data. Denna person ska fungera som kontaktperson för andra kommuner, landsting/regioner, samarbetsorganisationer samt vidareutnyttjare. Personen ska även hantera önskemål som kommer in om att tillgängliggöra ytterligare datamängder.

Till sin hjälp kan personen ha en eller flera andra personer antingen samlade i en funktion eller placerade i olika delar av organisationen.

4) Att ta ställning till hur arbetet med öppna data förhåller sig till kommunens/landstingets arbete med informationssäkerhet

Prioritet: Ett

Varför: För att säkerställa att kommunens eller landstingets data hanteras på ett riktigt sätt är det viktigt att det finns ett grundläggande ställningstagande till hur ett arbete med öppna data förhåller sig till kommunens/landstingets arbete med informationssäkerhet samt att överväganden har gjorts kring vilka typer av data som kan komma i fråga för vidareutnyttjande.

Gör så här: Det är viktigt att kommuner och landsting arbetar kontinuerligt med informationssäkerhet. Genom att använda Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) metodstöd för införandet av LIS⁸ ges kommunen eller landstinget goda förutsättningar för att kunna ta ställning till vilka typer av information som kan, respektive inte kan, komma i fråga att tillgängliggöras som öppna data. I bilaga 1 finns en kortfattad beskrivning över hur olika informationsklassningar kan påverka ställningstaganden kring publicering av datamängder.

5) Att vid anskaffning av nya it-baserade verksamhets- och stödsystem överväga behovet av funktionalitet för att exportera data i öppna maskinläsbara format automatiskt

Prioritet: Två

Varför: För att arbetet med öppna data inte ska bli onödigt betungande är det viktigt att så mycket som möjligt av processen för att tillgängliggöra data går att automatisera. Därför bör kommunerna eller landstingen ställa krav på vissa grundläggande funktioner för dataexport och/eller API:er i samband med anskaffning av it-baserade verksamhets- och stödsystem.

Gör så här: För att försäkra sig om att det ska gå att tillgängliggöra information på ett enkelt sätt med hjälp av framtida it-lösningar bör kommunen/landstinget ha som krav vid alla nya anskaffningar av it-baserade verksamhets- och stödsystem att de har automatiska funktioner och/eller API för att exportera/tillgängliggöra data i öppna maskinläsbara format. Kravet förs in i förfrågningsunderlaget vid respektive upphandling.

5.3. Avgifter och övriga villkor

6) Att information om avgifter och övriga villkor för öppna data finns publicerat på hemsidan

Prioritet: Ett

Varför: Det är viktigt att vidareutnyttjare av kommunens eller landstingets data på ett enkelt sätt kan få reda på vilka avgifter och övriga villkor som gäller för att använda de data som kommunen/landstinget tillhandahåller. Därför bör information om avgifter och andra villkor för vidareutnyttjande av

⁸ <https://www.informationssakerhet.se/sv/Methodstod> (läst 17 nov 2013)

kommunens/landstingets information finnas publicerade på hemsidan. Kommunen/landstinget bör använda standardiserade licenser för att göra det lätt att förstå hur data får användas.

Gör så här: För att kunna publicera information om avgifter och övriga villkor för vidareutnyttjande av kommunens/landstingets information måste kommunen/landstinget först ha tagit ett beslut gällande dessa. Beslutet bör klargöra vilka avgifter som kommunen/landstinget tar ut för att tillhandahålla information för vidareutnyttjande samt vilka begränsningar och övriga villkor som är förbundna med ett sådant vidareutnyttjande. Avgifter får tas ut i enlighet med den kommunala självkostnadsprincipen.⁹

Kommunen eller landstinget bör, vad gäller sina egen data, välja att använda standardiserade licenser. Det bör tydligt framgå om en datamängd inte omfattas av upphovsrätt. För sådana datamängder som är upphovsrättsligt skyddade bör kommunen/landstinget följa rekommendationerna i E-delegationens vägledning för vidareutnyttjande av offentlig information och välja antingen Creative Commons CC-BY för litterära och konstnärliga verk samt fotografiska bilder eller CC-0 för databaser som endast skyddas av det särskilda databasskyddet.

För data som omfattas av tredjepartsrättigheter, exempelvis kartor, ska beslutet klargöra vilka begränsningar som finns för användandet samt vilka avgifter som är förknippade med utnyttjande av skyddat material. Dessa begränsningar bestäms av de avtal som kommunen eller landstinget ingått med exempelvis Lantmäteriet om geodatasamverkan och Statistiska centralbyrån gällande statistik.

Vad gäller personuppgifter bör det framgå att i de fall datamängder som innehåller personuppgifter tillhandahålls för vidareutnyttjande måste vidareutnyttjaren försäkra sig om att behandling av personuppgifterna sker i enlighet med personuppgiftslagen.

5.4. Publicering och semantik

7) Att publicera en förteckning över kommunens/landstingets öppna data på webbplatsen

Prioritet: Ett

Varför: För att det ska vara enkelt att hitta de data som kommunen/landstinget tillhandahåller för vidareutnyttjande bör dessa finnas samlade så att de enkelt kan nås på ett ställe. Kommunen/landstinget ansvarar själv för åtkomst till och lagring av de data som man tillhandahåller.

Gör så här - grundläggande nivå: Publicera information om kommunens/landstingets arbete med öppna data samt länkar till tillgängliga datamängder så att förteckningen kan nås via adressen www.kommunen.se/psidata¹⁰ - denna adress kan antingen omdirigera till den sida på där förteckningen finns eller tillhandahålla beskrivningen direkt.

Förteckningen bör utformas enligt den mall som återfinns i bilaga 2. Det innebär bland annat att användarna snabbt kan skapa sig en förståelse för möjliga användningsområden för informationen.

Genom att publicera förteckningen enligt mallen blir det även enklare för vidareutnyttjare att återanvända data från flera kommuner eller landsting samtidigt som insamling av information till den förvaltningsgemensamma katalogen underlättas.

I förteckningen bör framgå både datamängder som kan laddas ner i sin helhet och de som tillhandahåller maskinella gränssnitt för utbyte av information (API:er).

I den mån kommunen eller landstinget tillhandahåller API:er bör det gå att nå fullständiga beskrivningar över API:ernas funktion via förteckningen.

⁹ Lag (2010: 566) om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen §§ 7 och 11

¹⁰ För landsting blir adressen www.landstinget.se/psidata

8) Att betygsätta publicerad data i enlighet med femstjärnmodellen

Prioritet: Ett

Varför: Femstjärnmodellen erbjuder vidareutnyttjare av data ett enkelt sätt att bedöma kvaliteten på olika datamängder. Det är också ett bra verktyg för att skapa nyckeltal för det egna kvalitetsarbetet samt för att jämföra den egna verksamheten med andras. Modellen har blivit allmänt vedertagen och används bland annat av Storbritannien och Nederländerna i deras öppna datasatsningar.

Femstjärnmodellen betonar vikten av att publicera maskinläsbara data i öppna format för att användare inte ska behöva ha en viss programvara för att bruka den. Att öppna format bör användas framgår också av de allmänna rekommendationer för tillgängliggörande som E-delegationen inkluderat i sin vägledning.

Om kommunen eller landstinget saknar möjligheter att publicera vissa datamängder i öppna maskinläsbara format så bör det finnas en strävan mot att över tid tillhandahålla alla data i ett öppet och maskinläsbart format.

Gör så här: Kommunen/landstinget gör en bedömning av varje enskilt datamängd enligt den så kallade femstjärnmodellen för att kvalitetsbestämma och betygsätta sina data. Betyget publiceras tillsammans med beskrivningen av datamängden i förteckningen över kommunens/landstingets öppna data.

Över tiden bör kommunen/landstinget sträva efter att höja betygen för sina datamängder genom att exempelvis publicera sina data i öppna maskinläsbara format eller i format som inte kräver att användaren behöver betala någon licensavgift för att kunna tillgodogöra sig informationen.

Femstjärnmodellen beskrivs i bilaga 3.

9) Att data publiceras med beständiga länkar

Prioritet: Två

Varför: För de som nyttjar kommunens/landstingets informationsresurser är det viktigt att kunna lita på att informationen finns kvar på samma ställe över tid. Det möjliggör bland annat automatiserad inhämtning av datamängder som uppdateras löpande. Genom att ta hänsyn till detta vid utformning av länkar till datamängder minskar risken att länkar bryts vid byte av system.

Gör så här: Kommunen/landstinget bör följa de rekommendationer för hur man designar beständiga länkar till sin information som finns i de riktlinjer, "10 rules for persistent URI:s", som Europeiska kommissionen har tagit fram inom ramen för ISA-programmet¹¹ och i E-delegationens webbriktlinjer¹².

10) Att sträva efter att beskriva semantiken för informationen

Prioritet: Två

Varför: Även om data fritt kan laddas ner för återanvändning kan det vara komplicerat att använda den om dess semantik inte är beskriven.

Gör så här: I många fall är semantiken beskriven i den standard som använts för att publicera informationen. Den kan också finnas tillgänglig hos den leverantör som levererat det system informationen är tagen ifrån. I de fall kommunen eller landstinget gjort en egen specifikation bör denna göras tillgänglig i anslutning till datamängden i förteckningen. Då blir det enklare för användare att förstå hur data kan användas samtidigt som risken för felaktig användning minskas.

¹¹ <https://joinup.ec.europa.eu/community/semic/document/10-rules-persistent-uris>

¹² <http://www.webbriktlinjer.se/r/56>

6. Checklistor

6.1. Snabbstart av arbetet med öppna data

1. Besluta om ansvariga för arbetet med öppna data (Princip 3).
2. Ta ställning till hur arbetet med öppna data förhåller sig till kommunens/landstingets arbete med informationssäkerhet (Princip 4).
3. Besluta om avgifter och övriga villkor för vidareutnyttjande av kommunens/landstingets information inom de ramar som är möjliga utan att ta ett beslut i kommunfullmäktige eller motsvarande (Princip 6).
4. Skapa en förteckning för kommunens/landstingets öppna data (Princip 7).
5. Publicera datamängder.

6.2. Fördjupa arbetet med öppna data

1. Besluta om avgifter och övriga villkor för vidareutnyttjande av kommunens/landstingets information genom att anta ett reglemente om öppna data (Princip 6).
2. Inventera och beskriv kommunens eller landstingets informationsresurser samt de it-baserade verksamhets- och stödsystemens förmåga att exportera och utbyta information (Princip 1 och 2).
3. Upprätta en lokal publiceringsplan utifrån identifierad efterfrågan, nytta och enkelhet att publicera samt eventuella regionala överenskommelser (Princip 2).
4. Publicera datamängder.

6.3. Checklista för arbetet med att publicera datamängder

1. Identifiera vilka datamängder som ska publiceras utifrån publiceringsplanen (Princip 2).
2. Kontrollera eventuella tredjepartsrättigheter i relation till publicering.
3. Stäm av publiceringen med informationsägare och behöriga beslutsfattare.
4. Säkerställ att datamängden har korrekt informationsklassning och att publicering är möjlig (Princip 4).
5. Avlägsna eventuella personuppgifter och sekretessbelagd information som inte får tillgängliggöras som öppna data (Princip 4).
6. Välj vilket format datamängden ska publiceras i och omvandla det eventuellt till maskinläsbara data (Princip 8).
7. Betygsätt datamängden enligt femstjärnmodellen (Princip 8).
8. Beskriv datamängden (Princip 7).
9. Beskriv eventuellt API (Princip 7).
10. Säkerställ och dokumentera hur informations- och förändringshantering ska ske.
11. Informera informationsägare och behöriga beslutsfattare att datamängden är färdigt för publicering och inhämta slutgiltigt beslut.
12. Publicera datamängden och beskrivningen i datakatalogen (Princip 7).

Bilaga 1: Informationssäkerhet och öppna data

Kommunen eller landstinget bör följa informationssäkerhetsstandarderna SS-ISO/IEC 27001 och 27002 samt arbeta aktivt med informationssäkerhet och informationsklassning¹³. Detta innebär bland annat att kommunens/landstingets olika it-system är informationsklassade och att en bedömning finns gällande möjligheten att tillgängliggöra kommunens/landstingets olika datakällor som öppna data.

Informationssäkerhetsarbetet är viktigt för att kunna bedöma vilka datakällor som enkelt kan göras tillgängliga, vilka datakällor som behöver bearbetas för att hantera personuppgifter eller sekretessbelagd information samt vilka datakällor som inte kan tillgängliggöras som öppna data.

Frågan om konfidentialitet i enlighet med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och SIS modell för klassificering av information¹⁴ utgör ett exempel för att bedöma möjligheten att tillgängliggöra information som öppna data.

¹³ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap publicerade i december 2012 en vägledning för kommunernas arbete med informationssäkerhet enligt SS-ISO/IEC 27001 och 27002 <https://www.informationssakerhet.se/Stod-i-arbetet/For-kommuner-/Vagledning-kommunens-informationssakerhet/> Myndigheten erbjuder också ett metodstöd på sin sida <https://www.informationssakerhet.se>

¹⁴ <https://www.informationssakerhet.se/Dokumentbanken/Modell-for-klassificering-av-information-/>

Exempel enligt MSB:s och SIS modellen för klassificering av information:

Konsekvensnivå	Konfidentialitet	Öppna data
Allvarlig	Information där förlust av konfidentialitet innebär allvarlig/katastrofal negativ påverkan på egen eller annan organisation och dess tillgångar, eller på enskild individ.	Nej
Betydande	Information där förlust av konfidentialitet innebär betydande negativ påverkan på egen eller annan organisation och dess tillgångar, eller på enskild individ.	Nej
Måttlig	Information där förlust av konfidentialitet innebär måttlig negativ påverkan på egen eller annan organisation och dess tillgångar, eller på enskild individ.	Utred och tillgängliggör data om den går att rensa från känslig information
Ingen eller försumbar	Information där det inte föreligger krav på konfidentialitet, eller där förlust av konfidentialitet inte medför någon eller endast försumbar negativ påverkan på egen eller annan organisation och dess tillgångar, eller på enskild individ.	Ja

Bilaga 2: Beskrivning av datamängder

De vägledande principerna föreslår att beskrivningen av datamängder ska göras något tydligare än vad E-delegationen föreslår i sin vägledning. Detta beror på att kommuner och landsting har en större bredd bland sina informationsresurser än myndigheter och att det därför är viktigt att klassificera vilken typ av information en datamängd innehåller. Att dela upp beskrivningen på fler rubriker gör det också möjligt att begränsa beskrivningar i fritext för att istället använda standardiserade termer och begrepp.

Nedanstående tabeller visar hur de vägledande principerna förhåller sig till E-delegationens vägledning.

E-delegationen	Vägledande principer	Beskrivning
Namn	Namn	Namn på datamängden
Beskrivning	Utgivare	Vilken nämnd/förvaltning som datamängden kommer ifrån
	Verksamhetsområde	Vilket verksamhetsområde datamängden hör till
	Beskrivning	En kort beskrivning i fritext av datamängden
	Adress	Adress till datamängden
Uppdatering	Publiceringsdatum	Första datum då datamängden gjordes tillgängligt
	Senaste uppdatering	Datum för senaste uppdatering av datamängden
	Uppdateringsfrekvens	Hur ofta datamängden uppdateras
Villkor	Avgift	Vad kostar det att vidareutnyttja datamängden
	Villkor	Vilka villkor gällande upphovsrätt och andra begränsningar finns för vidareutnyttjande av datamängden
Format	Format	Vilket eller vilka filformat finns datamängden tillgängligt i
	Storlek	Hur stor filen är vid nedladdning
Begränsningar	Begränsningar	Finns det kända framtida förändringar i tillgången eller utformningen av datamängden
	Kvalitet	Betyg i enlighet med femstjärnmodellen
Särskild kontaktperson	Särskild kontaktperson	Kontaktperson för datamängden

Bilaga: 3 Femstjärnmodellen

Femstjärnmodellen erbjuder vidareutnyttjare av data ett enkelt sätt att bedöma mognaden på olika datamängder. Det är också ett bra verktyg för att skapa nyckeltal för det egna kvalitetsarbetet samt för att jämföra den egna verksamheten med andras.

Varje datamängd klassificeras individuellt och antalet stjärnor anges i anslutning till beskrivningen av datamängden i förteckningen.

De olika stegen i femstjärnmodellen:¹⁵

Beskrivning	Antal stjärnor
Data publicerad på webben med en öppen licens	★
Maskinläsbar, strukturerad data	★★
Data i ett öppet format (t.ex. CSV istället för Excel)	★★★
Använd URI:er som identifierare så att andra kan peka på dina data	★★★★
Data sammanlänkade med andra datamängder	★★★★★

Exempel:

En datafil med befolkningsstatistik i CSV-format med licensen CC-BY ger tre stjärnor.

En datafil med ostrukturerad information om lekparker i en PDF-fil med licensen CC-BY ger en stjärna.

¹⁵ <http://5stardata.info>